

UNIVERZITET U NIŠU
MEDICINSKI FAKULTET U NIŠU
NAUČNO NASTAVNOM VEĆU
ODBORU ZA DOKTORSKE STUDIJE

Predmet: Izveštaj komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije o izrađenoj doktorskoj disertaciji doktoranda mr sci med Konstantinos Lazaridisa.

Na osnovu odluke Naučno nastavnog veća Medicinskog fakulteta u Nišu broj 06-849/13 od 26.02.2016. godine imenovana je komisija za ocenu i odbranu doktorske disertacije mr sci med Konstantinos Lazaridisa pod naslovom «UTICAJ PROFESIONALNOG STRESA NA POVREDE NA POSLU I RADNU SPOSOBNOST MEDICINSKOG OSOBLJA» u sastavu:

Prof dr Ivan Mikov, predsednik

Prof dr Jovica Jovanović, mentor i član

Doc dr Olivera Žikić, član

U skladu sa ovom odlukom, Komisija podnosi sledeći

IZVEŠTAJ

I. Opšti podaci

Doktorand mr sci med Konstantinos Lazaridis je svoje istraživanje obavio u Zavodu za zdravstvenu zaštitu radnika u Nišu i Aegean Medical Service-Thessaloniki, u periodu od 2014. do 2016. godine.

II. Odnos izrađene disertacije prema prijavi i odobrenju teme

Po dobijanju prvih ohrabrujućih rezultata istraživanja, postupak za izradu doktorske disertacije je pokrenut 2014. godine a tema je odobrena iste 2014. godine odlukom Naučno

nastavnog veća Medicinskog fakulteta u Nišu uz saglasnost Univerziteta u Nišu. Naslov doktorske disertacije se u potpunosti podudara sa odobrenim, kao i sa sadržajem izrađene doktorske disertacije. Odobreni ciljevi i metodologija su ostali nepromenjeni tokom rada.

III. Tehnički opis i karakteristike disertacije

Doktorska disertacija mr sci med Konstantinos Lazaridisa sadrži 9 poglavlja: Uvod, Naučna Hipoteza, Cilj istraživanja, Metode istraživanja, Rezultati istraživanja, Diskusija, Zaključak, Predlog mera prevencije i Literatura. Napisana je na 175 strana i sadrži 13 grafikona, 57 tabele i 399 literaturna citata. Tekst je pisan u program Microsoft Word 2007, font Times new Roman 12 pt., prored 1,5.

IV. Karakteristike i sadržajna struktura urađene doktorske disertacije

Doktorska disertacija mr sci med Konstantinos Lazaridisa pod nazivom «UTICAJ PROFESIONALNOG STRESA NA POVREDE NA POSLU I RADNU SPOSOBNOST MEDICINSKOG OSOBLJA» je samostalan i originalan naučni rad iz oblasti medicine rada i predstavlja studiju sa dobro postavljenim ciljevima, koji su u skladu sa zadatom temom i primenom adekvatne savremene metodologije.

Uvod

U uvodnom delu su detaljno analizirani definicija i savremeni koncepti pojma, vrste, fiziologije, etiologije i definicije stresa na radnom mestu, načina ispoljavanja stresne reakcije, najčešćih profesionalnih stresora, načina identifikacije osoba pod stresom i mera prevencije.

Naučna hipoteza

Naučna hipoteza je bila da se na radnim mestima lekara i medicinskih sestara različitih profila i specijalnosti se očekuje identifikacija profesionalnih stresora svih vrsta i nivoa kao i opterećenje visokim nivoom ukupnog stresa u pojedinim oblastima medicinskog sektora. Očekuje se nalaz značajne korelacije između opterećenja stresorima radnog mesta i povreda na radnom mestu. Očekuje se visoka korelacija između ukupnog nivoa profesionalnog stresa i pojedinih stresora kod medicinskog osoblja različitih kategorija i specijalnosti i umanjenja radne sposobnosti usled oboljevanja od arterijske hipertenzije, šećerne bolesti i njihovih komplikacija. Očekuje se da stresori iz grupe konfliktnost, visoki zahtevi, izloženost opasnostima i ekspozicija noksama imaju najveći uticaj na umanjenje radne sposobnosti usled poremećaja lipidnog statusa, šećerne bolesti, arterijske hipertenzije i njihovih komplikacija kod eksponovanog medicinskog osoblja. Očekuje se da zdravstveni radnici izloženi profesionalnom stresu višeg nivoa češće odlaze na bolovanje ili u invalidsku penziju zbog

svih bolesti a naročito zbog arterijske hipertenzije, šećerne bolesti i njihovih komplikacija u odnosu na kontrolnu grupu radnika sa znatno nižim nivoom stresa na radnom mestu. Očekuje se identifikacija profesionalnih stresora koji imaju najveći uticaj na povređivanje na radnom mestu i umanjenje radne sposobnost zdravstvenih radnika usled pojave oboljenja.

Ciljevi istraživanja

U poglavlju **Ciljevi** precizno su određeni zadaci istraživanja. Cilj istraživanja je dobro postavljen. Poseban cilj je otkrivanje one grupe profesionalnih stresora koja ima najveći uticaj na nastajanje povreda na radu i umanjenu radnu sposobnost medicinskih sestara i lekara različitih specijalnosti.

Materijal i metode

U poglavlju **Materijal i metode** detaljno su opisane ispitivane grupe, primenjena metodologija, kriterijumi i procedure kao i statistički parametri, modeli i metode analize u cilju donošenja validnih zaključaka. Metodologija odgovara postavljenom cilju, dobro je objašnjena i može se ponoviti. U poređenju rezultata rada je primenjena pravilna statistička metodologija.

Rezultati

Rezultati su prikazani tabelarno i grafički. U ovom poglavlju se logičnim redom, brojnim preglednim i sistematizovanim tabelama, koje u potpunosti proizilaze iz primenjene metodologije iznose rezultati istraživanja u skladu sa postavljenim ciljevima. Ukupan OSI je statistički značajni veći kod osoblja ispitivane ($69,24 \pm 10,10$) u odnosu na ispitanike kontrolne grupe ($39,38 \pm 7,44$) ($t=39,19$, $p<0,001$). Ukupan OSI je statistički značajno veći kod zaposlenih u ustanovama na sekundarnom i tercijarnom nivou ($74,94 \pm 7,43$) u odnosu na zaposlene u ustanovama na primarnom nivou ($58,87 \pm 4,47$) ($t=24,891$, $p<0,001$).

Lekari su izloženi značajno višem nivou stresa u odnosu na medicinske sestre ($73,21 \pm 10,13$ vs $65,47 \pm 8,52$) ($t=8,725$, $p<0,001$). Mentalni poremećaji, profesionalne bolesti i arterijska hipertenzija su statistički značajno češći u ispitivanoj grupi u odnosu na kontrolnu ($p=0,043$; $X^2=4,03$; $X^2=31,30$, $p<0,001$). Broj izgubljenih radnih dana zbog povreda na radu, profesionalnih i ostalih bolesti je statistički značajno veći u ispitivanoj u odnosu na kontrolnu grupu ($p<0,001$). Broj izgubljenih dana zbog bolesti, povreda na radu i profesionalnih bolesti je statistički značajno veći kod zaposlenih u ustanovama sekundarnog i tercijarnog nivoa u odnosu na zaposlene u ustanovama na primarnom nivou zdravstvene zaštite ($z=10,56$, $t=6,44$, $t=5,23$; $p<0,001$). Utvrđena je značajna korelacija između OSI i povreda na radu, dužine privremene radne nesposobnosti za rad i potpunog trajnog gubitka radne sposobnosti.

Korelacija je visoko signifikantna kod zdravstvenog osoblja u hirurgskim granama medicinske delatnosti.

Diskusija

U poglavlju **Diskusija** autor komentariše i objašnjava dobijene rezultate upoređujući ih sa sličnim rezultatima iz literature. Diskusija na savremen način osvetljava različite aspekte iznetog problema i potkrepljena je brojnim domaćim i stranim istraživanjima o sličnom problemu.

Zaključci

U poglavlju **Zaključci** direktno su dati odgovori na pitanja postavljena u ciljevima rada. Zaključuje se sledeće:

- ⌚ Nivo stresa na radnom mestu je statistički značajno veći kod zdravstvenih radnika u odnosu na administrativno osoblje. Dominantni stresori kod zdravstvenog osoblja su faktori iz grupe strogost, konfliktnost, izloženost opasnostima, vremenski limit i ekspozicija noksama.
- ⌚ Medicinsko osoblje koje je zaposleno u zdravstvenim ustanovama sekundarnog i tercijernog nivoa zdravstvene zaštite je izloženo statistički značajno višim nivoima stresa na radnom mestu u odnosu na zdravstveno osoblje koje radi u ustanovama primarnog nivoa zdravstvene zaštite. Dominantni stresori kod zdravstvenog osoblja koje je zaposleno u ustanovama sekundarnog I tercijernog nivoa zdravstvene zaštite su faktori iz grupe visoki zahtevi posla, strogost, konfliktnost, izloženost opasnostima I ekpozicija noksama.
- ⌚ Medicinsko osoblje koje je zaposleno u zdravstvenim ustanovama sekundarnog i tercijernog nivoa zdravstvene zaštite koje se bavi hirurškim granama medicine je izloženo statistički značajno višim nivoima stresa na radnom mestu u odnosu na zdravstveno osoblje koje je zaposleno u zdravstvenim ustanovama sekundarnog i tercijernog nivoa zdravstvene zaštite koje se bavi bolestima u oblasti internističkih grana medicine.
- ⌚ Lekari su izloženi satistički značajno višem nivou stresa na radnom mestu u odnosu na medicinske sestre. Dominantni stresori kod lekara su faktori iz grupe visoki zahtevi posla, strogost, konfliktnost i vremenski limit. Dominantni stresori kod medicinskih sestara su faktori iz grupe podopterećenje.
- ⌚ Postoji visok nivo povezanosti između nivoa stresa na radnom mestu i pojave povreda na radu.

- ⌚ Utvrđen je visok stepen povezanosti broja izgubljenih radnih dana zbog psihosomatskih i mentalnih bolesti, povreda na radu i profesionalnih bolesti sa nivoom stresa na radnom mestu.
- ⌚ Registrovana je značajna povezanost između nivoa stresa na radnom mestu i potpunog gubitka radne sposobnosti eksponovanog osoblja.

U poglavlju **Literatura** navedena su 399 rada. Korišćenja literatura je adekvatna, savremena i uključuje sve aspekte istraživanja ove teze.

U poglavlju **PREDLOG MERA PREVENCIJE** na osnovu rezultata ove studije se predlažu adekvane mere prevencije.

V. **Ocena naučnog doprinosa doktorske disertacije**

Doktorska disertacija mr sci med Konstantinos Lazaridisa pod naslovom «**UTICAJ PROFESIONALNOG STRESA NA POVREDE NA POSLU I RADNU SPOSOBNOST MEDICINSKOG OSOBLJA**» je originalan naučno istraživački rad sa značajnim aktuelnim naučnim doprinosom u oblasti medicine rada. Originalnost teze se ogleda u ispitivanju različitih vrsta profesionalnih stresora u oblasti zdravstva i ukazao na njihov uticaj na radnu sposobnost i na nastajanje povreda na poslu medicinskog osoblja.

Autor je ostvario značajne rezultate u naučnoj oblasti medicina rada i došao do pouzdanih zaključaka od kojih su većina originalni i primenljivi u praksi. Dobijeni rezultati će doprineti da se značajno smanji nivo stresa u zdravstvenom sektoru, da se smanje povrede, oboljevanje i unapredi radna sposobnost zdravstvenog osoblja. Rezultati se mogu prikazati naučnoj javnosti kroz veći broj publikovanih radova u časopisima i kroz kurseve kontinuirane medicinske edukacije. Kandidat je iskazao sposobnost za primenu adekvatne naučno istraživačke metodologije, dobio korisne rezultate koji su primenljivi u medicinskoj praksi, daju jasne odgovore na postavljene ciljeve istraživanja i mogu se prezentovati široj javnosti.

Na osnovu prethodne analize urađene disertacije, Komisija donosi sledeći

ZAKLJUČAK

Smatramo da je doktorska disertacija mr sci med Konstantinos Lazaridisa pod naslovom «**UTICAJ PROFESIONALNOG STRESA NA POVREDE NA POSLU I**

RADNU SPOSOBNOST MEDICINSKOG OSOBLJA» rađena prema savremenim principima naučno istraživačkog rada i da je rezultat samostalnog i originalnog istraživanja. Sa uspehom su realizovani postavljeni ciljevi, a rezultati su jasno prikazani. Ova teza pokazuje sposobnost doktoranta da istraživanju pristupi logički, sveobuhvatno i celovito. Doktorska disertacija predstavlja originalno naučno delo koje ima praktičnu primenu. Zbog svega navedenog Komisija prihvata i pozitivno ocenjuje izrađenu doktorsku disertaciju i predlaže Nastavno naučnom Veću Medicinskog fakulteta u Nišu i Univerzitetu u Nišu da usvoje pozitivnu ocenu izrađene doktorske disertacije mr sci med Konstantinos Lazaridisa i odobre njenu javnu odbranu.

Komisija za ocenu i odbranu doktorske disertacije

1.

Prof dr Ivan Mikov, predsednik

2.....

Prof dr Jovica Jovanović, mentor i član

3.....

Doc dr Olivera Žikić, član